

NOTA DE PREMSA

Helena Cánovas desmunta el mite i reivindica el paper de les dones al llarg de la història a l'òpera *Don Juan no existe*, estrenada avui al Festival Peralada

- **La soprano Natalia Labourdette fa un tour de force i encarna amb solvència i molta força a les dues protagonistes de la peça**
- **L'obra parteix de la figura real de la comtessa de San Luís, Carmen Díaz de Mendoza, escriptora, pedagoga, escriptora i activista feminista de finals del s. XIX i principis del s. XX**
- **Jhoanna Sierralta ha excel·lit en la direcció musical de l'òpera, així com la formació Cosmos Quartet, la saxofonista Helena Otero i el percussionista Miquel Vich en la interpretació**

Peralada, 8 d'agost de 2024.- La d'avui era una de les nits més esperades d'aquest estiu al Festival Peralada, s'hi ha estrenat al Mirador del Castell l'òpera de cambra contemporània *Don Juan no existe. Sobre lo que olvidamos y lo que permanece*, composta per Helena Cánovas (Tona, 1994) per encàrrec del mateix festival, una condició que venia estipulada a les bases del Premi Carmen Mateu per a joves artistes europeus en l'àmbit de la dansa i la música, del qual Cánovas en va guanyar la segona edició l'any 2021. En la nit del seu brillant debut al festival, tot i que dimecres ja vam poder escoltar

una de les seves peces de cant coral durant el recital *Renaissance Reloaded*, Helena Cánovas ha mostrat el resultat de més de dos anys de feina, d'anar formant equip amb la directora de la posada en escena, Bàrbara Lluch, amb l'autor del llibret, Alberto Iglesias i amb la directora musical de l'obra, Jhoanna Sierralta. El resultat ha estat una òpera en dos actes en la qual aquest equip artístic ha desmuntat el mite de Don Joan i ha reivindicat el nom de tantes i tantes dones que han estat menystingudes, anul·lades, esborrades de la història en tots els àmbits -masclisme i patriarcat són assenyalats-, pel sol fet de ser dones. És per aquest motiu que la compositora osonenca va afegir al títol un subtítol: *Sobre lo que olvidamos y lo que permanece*. Es tracta d'una òpera que, a banda de tenir una magnífica forma artística, empeny a la reflexió de manera descarnada, amb un llenguatge planer, directe, prosaic, que no es permet cap mena de recurs literari per anar al moll de la qüestió. Un aspecte que cal remarcar i que acostuma a ser poc usual, és que aquest projecte l'ha encapçalat i dut a bon port un equip format bàsicament per dones fortes, valentes i talentoses.

L'eix argumental principal d'aquesta òpera és un personatge que va existir realment i amb el qual Helena Cánovas va topiar fent recerca per internet. Es tracta de la comtessa de San Luís, Carmen Díaz de Mendoza, una escriptora, dramaturga, pedagoga i activista feminista de finals del s. XIX i principis del s. XX, autora de les peces teatrals *La pasión ciega* i *Don Juan no existe*. Va ser aquest segon títol que va cridar l'atenció de la compositora osonenca, que va descobrir que casualment de l'obra que feia referència al mite del seductor no se n'ha conservat absolutament res. És sobre aquesta manca de material, sobre el fet que la comtessa sigui una figura desconeguda - simbolitzarà a totes les dones esborrades de la història- que Cánovas ha bastit la seva història.

El primer acte de *Don Juan no existe*, que compta de tres escenes, situa l'acció a principis del segle XX, un dia de representació a la llotja de l'Òpera Còmica de París. La comtessa assisteix a una representació de *Don Giovanni* de Mozart, acompanyada de dos amics. Aleshores es revelen al públic les reflexions de Carmen Díaz de Mendoza, sobre la peça que està presenciant, en una ària inicial molt bonica: "Aquí també s'ha fet fort el mite, enverinant el fons de les ànimes d'aquests francesos". La seva incomprensió davant la situació va in crescendo: "També aquí s'aplaudirà al malfactor, el deshonor,

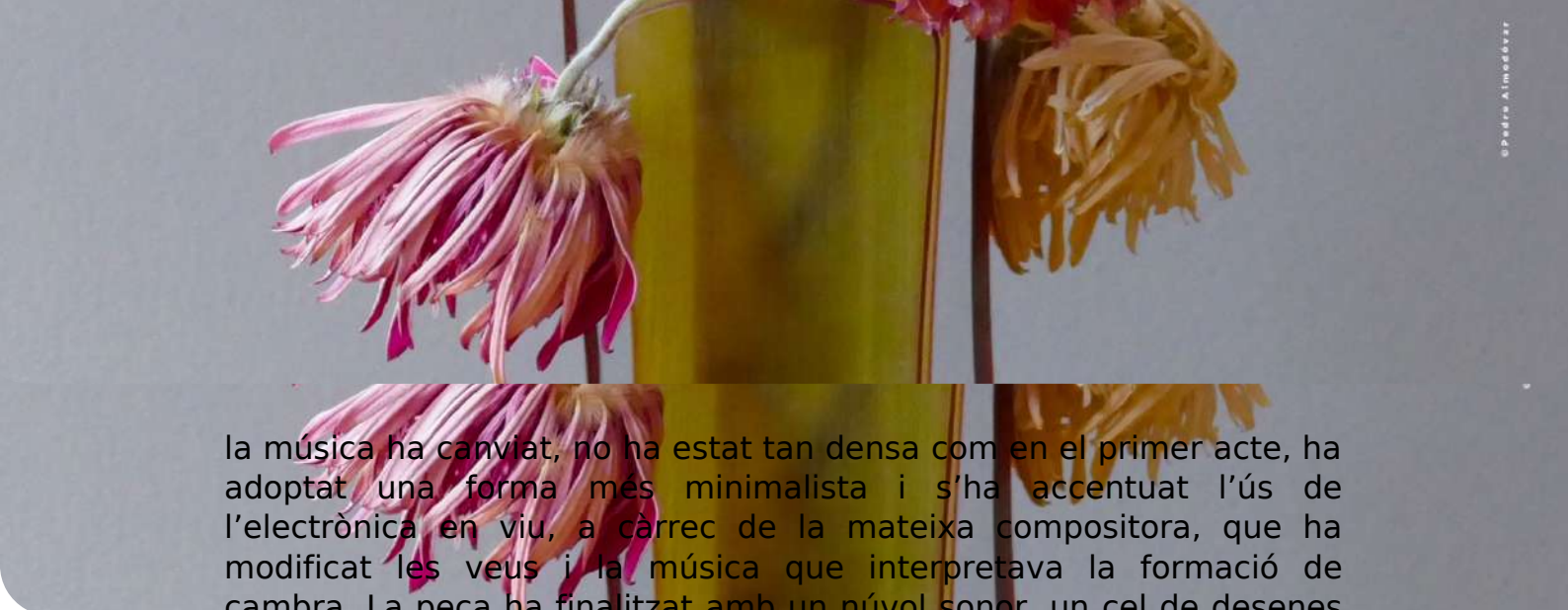

l'oprobri, la crueltat, el delict, la falta de moral" i clama contra la cosificació de la dona. El contrapès el proporcionen els dos amics de la comtessa, Agustín i Miguel, que enceten una discussió amb la dona, traient importància al comportament de Don Joan, considerant la peça simplement una faula, un conte, afegint que al públic els és simpàtic i que, al cap i a la fi, no existeix, és només un personatge. En les tres escenes d'aquest primer acte, la música composta per Cánovas segueix sovint les convencions i estructures clàssiques del gènere.

En la següent escena, la segona, la comtessa es troba mirant d'escriure la seva pròpia versió del Don Joan, per mirar de desmuntarlo. Aleshores estableix una breu conversa amb l'esperit del seductor al qual li retreu el patiment causat, que trenca l'aparició de Miguel quan ella, malgrat tot, és a punt de rendir-se als braços de Don Juan. La comtessa ja ha escrit la seva obra i està a punt per estrenar. La tercera escena mostra una dona aclaparada davant el fracàs de l'estrena de la seva obra. "Tan terrible és proclamar que la dona no és un objecte? És tan injust demanar igualtat? Per què ens fa tanta por el crit de les dones?", es pregunta la comtessa, per arribar a una conclusió: "Don Joan, per no existir, està a tot arreu". Els seus dos amics s'ho miren amb prudència i, quan la comtessa els demana parer, es talla abruptament l'acció.

Durant l'entreacte, una veu en off llegeix fragments de diversos obituaris, amarats d'hipocresia, cinisme i condescendència, publicats el febrer del 1929 amb motiu de la mort de Doña María del Carmen Díaz de Mendoza y Aguado. Això ha donat pas al segon acte, que també consta de 3 escenes, en què l'acció es trasllada a l'actualitat. Una jove compositora -un alter ego de Cánovas- treballa en la seva darrera obra, per a la qual indaga en la història de la comtessa i la seva peça *Don Juan no existe*, que es va estrenar a Buenos Aires i també a Madrid, però de la que no n'ha quedat cap rastre. En un altre pla, imaginari, els dos amics postil·len sobre les reflexions de la compositora, fins que entra en escena novament l'esperit de Don Joan, amb el qual la jove manté un combat dialèctic en el qual Helena el posa a ratlla i que acaba amb la reflexió essencial: On és la comtessa? On són totes les comtesses de la història? On són tantes i tantes dones excepcionals? Què ha passat amb elles? En les tres escenes del segon acte, on l'acció es trasllada a l'actualitat però on, com en la primera part, hi ha hagut plans imaginaris i fins i tot onírics,

la música ha canviat, no ha estat tan densa com en el primer acte, ha adoptat una forma més minimalista i s'ha accentuat l'ús de l'electrònica en viu, a càrrec de la mateixa compositora, que ha modificat les veus i la música que interpretava la formació de cambra. La peça ha finalitzat amb un núvol sonor, un cel de desenes de noms de dones menystingudes o ignorades per la història, com Concepción Arenal, Zenobia Camprubí, María Teresa León, Jimena Menéndez-Pidal o la mateixa Carmen Díaz de Mendoza.

La soprano madrilenya Natàlia Labourdette, que resta tota l'estona a escena, ha protagonitzat un veritable tour de force, encarnant a la comtessa en la primera part i a la compositora en la segona, amb una gran suficiència, dotant als seus personatges del caràcter necessari, com model de dones intel·ligents i amb empena. El tenor granadí Pablo García-López fa el paper d'un dels dos amics, Miguel, que té una ària magnífica poc abans d'arribar al cel de noms -d'una exigència tècnica extrema pel cantant i per l'orquestra-, mentre que el baríton madrileny David Oller, també doble paper i encarna l'altre amic, Agustín, i l'esperit de Don Joan amb molt d'aplom.

La direcció musical de Jhoanna Sierralta ha estat excel·lent, sempre atenta als detalls. Sierralta ha tingut sota la seva batuta una formació musical meravellosa, el quartet de corda Cosmos Quartet, format per Bernat i Oriol Prat, Lara Fernández i Helena Satué, al qual s'hi ha afegit Helena Otero (saxo), Miquel Vich (percussió) i la mateixa Helena Cánovas, que s'ha encarregat de la música electrònica. La posada en escena de Bàrbara Lluch és molt visual, senzilla i conceptual, donant al públic un marge molt ampli de lectura. Lluch ha comptat amb Blanca Añón com a dissenyadora de l'escenografia, Clara Peluffo pel disseny de vestuaris, Urs Schönebaum en el disseny de la il·luminació, Sixto Cámara en el disseny de so i Paula Castellano com a ajudant de direcció. Aquesta és una coproducció del Festival Perelada, el Gran Teatre del Liceu i el Teatro de la Maestranza, amb la participació del Teatro Real i dels Teatros del Canal. Abans de la funció, a la Biblioteca del Castell, ha tingut lloc una conversa a la que ha assistit una seixantena de persones, entre el llibretista, Alberto Iglesias, la compositora, Helena Cánovas, i la directora d'escena, Bàrbara Lluch, que han parlat sobre el procés de composició de l'obra i la seva posada en escena.